

ПРОУЧВАНЕ НА СЪЩЕСТВУВАЩИТЕ ПРЕДСТАВИ ЗА ЕКТ

Н. Станчева Ангелова-Барболова

Key words: *electroconvulsive therapy, psychiatric practice, medical journal articles, cinematographic works*

Увод

ЕКТ се използва в психиатричната практика от 1938г., като първоначално не са използвани миорелаксанти, но през 60-те години на 20 век започва да прилага ЕКТ под наркоза и при употреба на миорелаксанти.

Малко терапии - ако изобщо има такива - са предмет на толкова много погрешни разбирания, колкото ЕКТ. /5/ За повечето хора ЕКТ е брутален, дори варварски метод на лечение. В много страни, в това число Съединените щати, Австралия и някои европейски страни е широко разпространено схващането, че ЕКТ е физически опасна и психологически вредна. /3,6,12/

Според Биктагирова, Иванова, Голенков и Крылов през 2011г. в създаването на погрешни разбирания за ЕКТ роля играят средствата за масова информация и кинематографичните произведения.

Изложение

Анализирани са 36 кинематографични произведения създадени в периода 1948-2008 г. (29 филми, 5 сериала и 2 анимационни филма). 30 от филмите са снимани от кинокомпани в САЩ, три – от Франция, и по един в Русия, Германия и Южна Корея; в един от сериали-

Since the implementation of electroconvulsive therapy /ECT/ in psychiatry /in 1938/ there are many misconceptions and false notions of this kind of therapy. It is known that the creation of these concepts are important and the media and cinema. The article analyzes some related ECT studies published in various medical journals between 1982 - 2007. Were analyzed and 36 cinematographic works created between 1948-2008.

те («Доктор Хаус») случаи на ЕСТ се срещат два пъти. В 22 от случаите ЕКТ се извършва без наркоза и миорелаксанти (пациентите са в съзнание по време на процедурата); в 13 от случаите – ЕКТ е представено като болезнена процедура (или по думи на пациентите или косвено - по време на ЕКТ процедурата пациентите са били в съзнание и са викали и са опитвали да „избягат“. В седем от случаите ЕКТ е използвано за „наказание“ на агресивни и „непослушни“ болни; в пет от случаите в резултат на ЕКТ настъпват усложнения като амнезия и припадъци. В четири от сюжетите ЕКТ се провежда в затвор, в маза, в домашни условия, а не в специализиран кабинет; в три от сюжетите ЕКТ се използва за убийства. Само при два от сюжетите преди ЕКТ процедурата пациентите подписват информирано съгласие. В 19 от случаите ЕКТ се използва за лечение на психични разстройства. В два от сюжетите ЕКТ е предпочитана пред психофармакотерапията т.к. лечебния ефект настъпва по-бързо. ЕКТ се е използвало като метод за наказа-

Факултет по Обществено здраве и здравни грижи, Катедра Здравни грижи, Русенски университет „Ангел Кънчев

ние на агресивни пациенти (след конфликти с персонала, с пациенти и нарушаване на болничния режим) в 10 от филмите, за „изтриване” на паметта и за убийства – в по три от филмите. В разглежданите кинематографични произведения ЕКТ е представен положително само в пет (14,3%) от случаите (след лечението състоянието на пациентите се е подобрявало), в девет (25,7%) от случаите не е възможно да се състави еднозначно мнение и в 21 от случаите (60%) се създава отрицателна представа за метода (използван е за наказание, предизвиква мозъчни увреди, болезнен, мъчителен и опасен е).

Сцените с ЕКТ са представени като зрелище и имат за цел да повишат рейтинга на популярност или скандалност на съответното кинематографично произведение, като не се интересуват от правдоподобността на показваното и от последиците на показваното за зрителите.

Според представата създадена в някои игрални филми като напр. Полет над кукувиче гнездо и Красив ум (и двата филма са носители на няколко награди Оскар) електроконвулсивната терапия е „дива” и примитивна процедура – множество съвсем равнодушни медицински професионалисти връзват с колани поредния „луд” и се опитват да го излекуват като му „пускат” ток, след което „лудия” става послушен.

Не е изненадващо, че ЕКТ отдавна е белязана с негативна стигма в много страни. В настоящата статия се анализират резултатите от изследване проведено в Швейцария, които показват, че 57% от 1737 души от населението на Швейцария смятат ЕКТ за вредна за психичното здраве на пациентите; само 1% я смятат за полезна /7/.

Хората, които знаят най-малко за ЕКТ, обикновено я виждат в най-неблагоприятна светлина /8/, което дава повод да се замислим върху търсенето на начини за увеличаване на информираността ни за ЕКТ, за да пречупим стереотипи-

те. И все пак дори много хора с медицинско образование поддържат негативни възгледи за ЕКТ. /4/ Проучване, проведено сред вто-рокурсниците по медицина от Арканзаския университет разкрива, че 53% от тях смятат ЕКТ за несигурна и потенциално вредна, а 20% - за „варварска”. Трийсет и един процента вярват, че болничният персонал често използва ЕКТ, за да наказва агресивните или нежелаещите да сътрудничат пациенти /2/.

Дори и днес в науката няма консенсус по въпроса как действа ЕКТ. Повечето контролирани изследвания обаче показват, че ЕКТ е полезен метод при лечение за остра депресия /9/, макар че обикновено се препоръчва само като последно средство за лечение на това състояние, след като други интервенции, включително психотерапия и медикаментозно лечение многократно са се оказвали неуспешни. Това обаче не означава, че ЕКТ не е свързана с никакъв риск. Смъртността сред пациентите, подложени на ЕКТ, навярно е между 2 и 10 на 100 000, макар че този риск не е по-висок от рисковете от самия анестетик /10/. Като цяло рискът от смърт при прилагане на ЕКТ е около 10 пъти по-нисък, отколкото рискът от смърт при раждане /1/. Освен това ЕКТ е свързана с повишен риск от неприятни странични ефекти, като главоболие, болки в мускулите, гадене и, най-забележително, загуба на паметта, най-вече за събития, случили се непосредствено преди всяко прилагане на терапията /11/. Но има и доказателства, че в някои случаи загубата на паметта продължава до 6 месеца сле, лечението /11/.

В заключение можем да кажем, че ЕКТ със сигурност не е безвредна, но съвсем не е психологически и физически опасното лечение, което много хора си представят.

Използвана литература:

1. Abrams, R. 1997. *Electroconvulsive therapy*, 3rd ed.
2. Clothier, J. L., Freeman, T., & Snow, L. 2001. *Medical student attitudes and knowledge about ECT*. *Journal of ECT*, 17, 99-101.

3. Dowman, J., Patel, A., & Rajput, K. 2005. *Electroconvulsive therapy: Attitudes and misconceptions*. *Journal of ECT*, 21, 84-87.
4. Gazdag, G., Koczis-Ficzere, N., 2005. *Hungarian medical students' knowledge about and attitudes toward electroconvulsive therapy*. *Journal of ECT*, 21, 96-99.
5. Kradecki, D. H., & Tarkinow, M. L. 1992. *Erasing the stigma of electro convulsive therapy*. *Journal of Anesthesia Nursing*, 7,84-86.
6. Kerr, R. A., O'Kearney, T., & Price, J. 1982. *ECT: Misconceptions and attitudes*. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 16, 43-49.
7. Lauber, C., Nordt, C., Falcato, L, & Rossler, W 2005. *Can a seizure help? The public's attitude toward ECT*. *Psychiatry Research*, 134, 205-209.
8. Janicak, P. G., Mask, J., Trimakas, K. A., & Gibbons, R. 1985. *ECT: An assessment of health professionals' knowledge and attitudes*, *journal of Clinical Psychiatry*, 46, 262-266.
9. Pagnin, D., Queiroz, V., Pini, S, & Cassano, G. B. 2004. *Efficacy of ECT in depression: a meta-analytic review*. *Journal of ECT*, 20,13-20.
10. Shiwach, R. S., Reid, W. H., & Carmody, T. *An analysis of reported deaths following electroconvulsive therapy in Texas, 1993-1998*, *Psychiatric Services*, 52, 1095-1097
11. Sackeim, H. A. 1988. *The efficacy of electroconvulsive therapy*. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 462, 70-75.
12. Teh, S P. C., Helmes, E., & Drake, D. G. 2007. *A Western Australian survey on public attitudes toward and knowledge of electroconvulsive therapy*. *International Journal of Social Psychiatry*, 53,247-273

Адрес за кореспонденция:
 доц. д-р Николина Станчева
 Ангелова-Барболова д.м.,
 Факултет по Обществено здраве
 и здравни грижи, Катедра Здравни
 грижи, Русенски университет
 „Ангел Кънчев”, Русе 7017,
 ул. Студентска, N 8,
 e-mail: nagelova@uni-ruse.bg